

Sygn. I C 97/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2019 r.

Sąd Okręgowy w Słupsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	del. SSR Joanna Krzyżanowska
Protokolant:	sekretarz sądowy Karina Hofman

po rozpoznaniu w dniu 17 czerwca 2019 r. w Słupsku

na rozprawie

sprawy z powództwa E. D., B. T.

przeciwko Skarbowi Państwa-Sądowi Okręgowemu w Słupsku

Skarbowi Państwa-Sądowi Rejonowemu w Lęborku

o zapłatę

1. oddała powództwo;
2. nie obciąża powódek kosztami postępowania należnymi stronie pozwanej.

Na oryginale właściwy podpis.

Sygn. akt I C 97/19

UZASADNIENIE

Powódki E. D. i B. T. pozwem wniesionym

10 października 2018 r. pierwotnie do Sądu Rejonowego w (...), przekazanym następnie postanowieniem z 12 października 2018 r. wg właściwości rzeczowej do Sądu Okręgowego w (...), domagały się zasądzenia od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego (...), Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego (...) po 280.000 zł. Uzasadniając żądanie powódki podniosły, że poniosły szkodę wyrządzoną przez wydanie orzeczenia niezgodnego z prawem tj. postanowienia Sądu Rejonowego w L. z 27 czerwca 2002 r., sygn. (...) oddalającego wniosek E. D. o dział spadku po matce S. Ż. i postanowienia Sądu Okręgowego w S. z 22 listopada 2002 r., sygn. (...) oddalającego apelację od powyższego orzeczenia. Powódki wskazały, że w wyniku błędu Sądu polegającego na pominięciu dekretu z 6 września 1951 r. o ochronie i uregulowaniu własności osadniczych gospodarstw chłopskich na Obszarze Ziemi Odzyskanych odebrano im ojcowiznę, w której się urodziły i wychowały.

Pozwany Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Słupsku, Skarb Państwa - Sąd Rejonowy w Lęborku zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego, wskazując na brak przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu

Państwa, w uzyskania stosownego orzeczenia prejudycjalnego. Niezależnie od powyższego strona pozwana podniosła zarzut przedawnienia roszczenia. Stosownie bowiem do treści art. 442¹ § 1 kc, podobnie jak zgodnie z obowiązującym do 10 sierpnia 2007 r. art. 442 § 1 kc, roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Istotnym przy tym pozostaje, że zgodnie z treścią art. 4 ust. 2 ustawy z 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 155, poz. 1073), termin przedawnienia roszczenia, które uprawomocniło się po 17 października 1997 r. a przed dniem 1 września 2004 r., nie rozpoczynał biegu przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej z 22 lipca 2010 r., tj. przed dniem 25 września 2010 r. Skoro powódki źródła doznanej przez siebie szkody i krzywdy upatrują w rzekomej bezprawności orzeczeń wydanych w toku postępowania z wniosku E. D. o dział spadku, to dochodzone przez nie roszczenia odszkodowawcze uległy przedawnieniu przed wytoczeniem przez nie powództw. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego strona pozwana wskazała, że skuteczne podniesienie zarzutu przedawnienia jest wystarczające do oddalenia powództwa bez potrzeby ustalania czy zachodzą wszystkie inne przesłanki materialno prawne uzasadniające jego uwzględnienie, a ich badanie w takiej sytuacji jest zbędne.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Przed Sądem Rejonowym w L. toczyła się pod sygn. (...) (obecna sygn. (...)), sprawa z wniosku E. D. o dział spadku po zmarłej matce S. Ż.. E. D. żądała, by zabudowana nieruchomość rolna położona w R. w obszarze łącznym 2,36 ha dla której Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w L. prowadzi księgę wieczystą nr (...) została przyznana na rzecz jej i rzecz uczestników: siostry B. T. i ojca E. Ż. stosownie do wielkości udziałów stron w spadku po S. Ż.. B. T. wniosła o dokonanie działu spadku w sposób wskazany przez E. D., natomiast E. Ż. wniósł o oddalenie wniosku podnosząc, że nieruchomość rolna, której podziału żąda wnioskodawczyni nie była własnością jego zmarłej żony.

Postanowieniem z 27 czerwca 2002 r. Sąd Rejonowy w L. oddalił wniosek. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiło ustalenie, S. Ż. w dacie śmierci nie była właścicielką przedmiotowej nieruchomości rolnej.

Apelacja E. D. wywiedziona od powyższego orzeczenia została oddalona przez Sąd Okręgowy w Słupsku postanowieniem z 22 listopada 2002 r., sygn. (...). Kasacja wnioskodawczyni od powyższego postanowienia została odrzucona postanowieniem Sadu Okręgowego w Słupsku z 22 stycznia 2003 r.

Postanowieniem z 17 maja 2004 r. Sąd Rejonowy w Lęborku, odrzucił skargę E. D. o wznowienie postępowania zakończonęgo prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Lęborku z 27 czerwca 2002 r.

(dowód: kserokopie akt (...)SR w Lęborku – postanowienie SR w Lęborku z 27 czerwca 2002 r. wraz z uzasadnieniem, postanowienie SO w Słupsku z 22 listopada 2002 r. z uzasadnieniem, postanowienie SO w Słupsku z 22 stycznia 2003 r., postanowienie SR w Lęborku z 17 maja 2004 r. - złożone w kopercie na k. 69)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie powódki upatrywały odpowiedzialności Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w L., Sądu Okręgowego w S. w bezprawności postanowień tych Sądów wydanych w sprawie o dział spadku po matce powódek tj. odpowiednio postanowienia z 27 czerwca 2002 r., sygn. (...) (obecnie (...)) i z 22 listopada 2002 r., sygn. (...).

Powódki nie podały podstawy prawnej swojego powództwa i nie miały takiego obowiązku. Mając na uwadze przytoczone w pozwie, w dalszych pismach procesowych i na rozprawie 16 maja 2019 r. okoliczności faktyczne, podstawę prawną odpowiedzialności strony pozwanej należy poszukiwać w przepisie art. 417¹ § 2 kc, stosownie do którego jeżeli szkoda wyrządzona została przez wydanie prawomocnego orzeczenia, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu jego niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej oraz w art. 4 ust. 1 ustawy z

22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 155, poz.1037) – dalej ustawa nowelizująca, stosownie do którego przepis art. 417¹ § 2 kc w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą (tj. nowelizującą) ma zastosowanie do orzeczeń, które uprawomocniły się od 17 października 1997 r.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do najdalej idącego zarzutu strony pozwanej tj. do zgłoszonego zarzutu przedawnienia, wskazać należy, że zarzut ten, w ocenie Sądu, zasługiwał na uwzględnienie.

Powódki swoje roszczenia wywodzą z czynu niedozwolonego w postaci wydania przez Sądy dwóch instancji niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia. Jak stanowi art. 442¹ § 1 kc w zw. z art. 2 ustawy z 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 80, poz. 538), roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym przedawnia się z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się albo przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż 10 lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Zgodnie natomiast z treścią przepisu art. 4 ust. 3 ustawy nowelizującej termin przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej wydaniem prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, które uprawomocniło się po 17 października 1997 r. a przed 1 września 2004 r., nie rozpoczyna biegu przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, tj. przed dniem 25 października 2010 r. Mając na względzie, że kwestionowane przez powódki orzeczenia zapadły i uprawomocniły się w 2002 r., przepis ten znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie.

W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy momentem, w którym powódki dowiedziały się o szkodzie było wydanie orzeczeń przez Sądy obu instancji w sprawie o dział spadku, sygn. (...) (poprzednio (...)). Z wydaniem tych orzeczeń powódki, co wielokrotnie podkreślały w pozwie i pismach go precyzujących, jak i na rozprawie 16 maja 2019 r., łączyły doznaną szkodę. Co więcej, świadomość, że orzeczenia te są wadliwe powódki miały, jak same przyznały, już w momencie ich wydania. Niewątpliwie też powódki w dacie wydania przedmiotowych postanowień powzięły wiadomość co do podmiotu zobowiązanego do naprawienia szkody, skoro łączą ją z działalnością Sądu Rejonowego w L. i Sądu Okręgowego w S. Tym samym trzyletni termin dla dochodzenia roszczeń odszkodowawczych od Skarbu Państwa rozpoczął swój bieg - przy uwzględnieniu treści art. 4 ust. 3 ustawy nowelizującej - z dniem 25 października 2010 r., co oznacza, że upłynął on z końcem 25 października 2013 r. Powództwo w niniejszej sprawie wytoczone zostało w 2018 r., a więc po upływie kilku lat od przedawnienia roszczenia.

Sąd nie podzielił twierdzeń powódek, że bieg terminu przedawnienia dochodzonych przez nie roszczeń rozpoczął się z chwilą wydania przez Sąd Okręgowy w S. wyroku z 11 października 2017 r. w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, sygn. (...), na mocy którego to orzeczenia, jak podnosiły powódki, uzyskały one potwierdzenie, że ich stanowisko o wadliwości orzeczeń wydanych w toku dwóch instancji w sprawie (...) jest słuszne. Orzeczenie to nie jest prejudykatem stwierdzającym niezgodność z prawem orzeczeń wydanych w postępowaniu o dział spadku po zmarłej S. Ż., o czym w dalszej części uzasadnienia. Przede wszystkim zaś zauważenia wymaga, że data wytoczenia powództwa o uzgodnienie księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w żaden sposób nie zależała od działu spadku, a wyłącznie od decyzji i woli powódek. Sprawy te nie mają ze sobą związku. Nie można zatem na dacie, w której powódki zadecydowały o złożeniu pozwu o uzgodnienie księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym opierać przedawnienia w niniejszej sprawie odszkodowawczej, w której źródłem szkody są orzeczenia wydane w postępowaniu o dział spadku.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że powódki nie wykazały przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej strony pozwanej tj. bezprawności judykacyjnej, szkody oraz normalnego związku przyczynowego.

Z art. 417¹ § 2 kc wynika że, konieczną przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną wydaniem prawomocnego orzeczenia jest stwierdzenie we właściwym postępowaniu niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Oznacza to, że w postępowaniu odszkodowawczym Sąd nie może samodzielnie dokonywać ustaleń prejudycjalnych, a wystąpienie z roszczeniem odszkodowawczym powinno być poprzedzone stosownym rozstrzygnięciem stwierdzającym niezgodność z prawem orzeczenia stanowiącego źródło szkody.

Postępowaniem, które zapewnia uzyskanie właściwego prejudykatu warunkującego odpowiedzialność Skarbu Państwa, jest postępowanie ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹ kpc), czy też m.in. orzeczenie Sądu Najwyższego wydane na skutek wniesienia skargi kasacyjnej (art. 424^{1a} § 2 kpc). Jedyne w przypadku prawomocnych orzeczeń od których skarga nie przysługuje, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych (art. 424^{1b} kpc). Przez środki prawne rozumie się zwyczajne środki odwoławcze, inne środki zaskarżenia (w rozumieniu art. 363 § 1), nadzwyczajne środki zaskarżenia, ale także instytucje niebędące środkami zaskarżenia, umożliwiające ponowne orzekanie w sprawie prawomocnie osądzonej.

Powódki bezspornie nie dysponują prejudykatem, czyli orzeczeniem stwierdzającym, by postanowienia stanowiące źródło ich szkody były niezgodne z prawem, w szczególności nie skorzystały one z uprawnienia do wniesienia w terminie 2 lat od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem tych postanowień (art. 4 ust. 3 ustawy nowelizującej w myśl którego od orzeczeń, które uprawomocniły się w okresie od 17 października 1997 r. do 1 września 2004 r. – zatem tak jak ma to miejsce w niniejszej sprawie - skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia może być wniesiona w terminie 2 lat od dnia wejścia w życie wyżej opisanej ustawy).

W tym miejscu w kontekście stanowiska prezentowanego przez powódki wyjaśnić należy, że za taki prejudykat nie może być uznany przywoływany już wcześniej wyrok Sądu Okręgowego w Słupsku z 11 października 2017 r. wydany w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (sygn. (...)). Orzeczenie to nie służy bowiem, jak trafnie podniosła strona pozwana, do wykazywania niezgodności z prawem innych wydawanych i prawomocnych orzeczeń. Brak prejudykatu stanowi wystarczającą przesłankę do oddalenia powództwa. Niezależnie od powyższego wyjaśnić należy, że zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie ugruntowane jest stanowisko, że orzeczenie niezgodne z prawem w rozumieniu art. 417⁽¹⁾ § 2 kc to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Podkreśla się, że niezgodność z prawem rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, gdyż tylko w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności. Sam fakt, że w dwóch różnych sprawach wytoczonych przez powódki (o dział spadku i o uzgodnienie księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym), Sądy w odmienny sposób zinterpretowały w szczególności przepisy dekretu z 6 września 1951 r. o ochronie i uregulowaniu własności osadniczych gospodarstw chłopskich na obszarze Ziemi Odzyskanych, w konsekwencji czego odmiennie oceniły kwestie czy nieruchomości położona w (...) gmina C. D. wchodziła w skład majątku wspólnego E. Ż. i S. Ż., a w konsekwencji czy nieruchomości ta stanowi składnik masy spadkowej po zmarłej S. Ż., nie świadczy samo w sobie, że któreś z tych orzeczeń jest niezgodne z prawem. Sąd podziela nadto pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z 12 września 1991 r. ((...)), że stanowisko uznające za naruszenie prawa wszelkich przypadków rozbieżności w orzecznictwie sądowym zmierza do zakwestionowania niezawisłości sędziowskiej. Proces stosowania prawa opiera się na jego wykładni. Ta zaś może kształtować się różnorodnie w zależności od jej przedmiotu, czy zastosowanych metod. Dokonanie odmiennej wykładni przepisów nie jest wystarczające do uznania wyroku za niezgodny z prawem. Na gruncie niniejszej sprawy brak jest przy tym jakichkolwiek podstaw do uznania, że to właśnie wykładnia dokonana w sprawie (...) jest wykładnią nieprawidłową.

Nadto powódki nie wykazały, by na skutek działań Skarbu Państwa poniosły szkodę majątkową bądź niemajątkową.

W niniejszej sprawie powódki nie sprecyzowały w zasadzie czy dochodzą zadośćuczynienia czy odszkodowania. Powódki podnosząc, że sądy dwóch instancji orzekające w sprawie o dział spadku wyrządziły im krzywdę pozbawiając ich spadku po mamie, a w konsekwencji niemożności korzystania z nieruchomości w R., odwoływały się do cierpień psychicznych, depresji, przy czym jednocześnie wysokość żądanej kwoty argumentowały wyliczeniami charakterystycznymi dla odszkodowania (czynsz najmu, wyjazdy na wakacje). Przyjmując zatem że powódki kwoty

dochodzonej pozwem domagały się tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania (pomijając, że doprecyzowanie żądania jest obowiązkiem strony), wskazać należy, że zgodnie z art. 6 kc ciężar udowodnienia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia spoczywa na osobie, która wywodzi z nich skutki prawne. Uzupełnieniem powyższego jest przepis art. 3 kpc nakładający na strony obowiązek przedstawiania dowodów na potwierdzenie swych twierdzeń. Powódki wbrew powyższemu nie podjęły inicjatywy dowodowej dla wykazania uszczerbku majątkowego jak i niemajątkowego. W rezultacie nawet gdyby nie podzielić stanowiska, że roszczenie powódek jest przedawnione, to powództwo z przyczyn wskazanych wyżej również nie mogłoby zostać uwzględnione.

W tym stanie rzeczy uznając za skutecznie podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia, Sąd na podstawie art. 442¹ kc orzekł jak w pkt. 1 wyroku.

W pkt. 2 wyroku Sąd na podstawie art. 102 kpc nie obciążył powódek, jako przegrywających niniejszą sprawę w całości, kosztami procesu należnymi stronie pozwanej. Sąd miał tu na względzie trudną sytuację majątkową powódek, a nadto charakter dochodzonego roszczenia, okoliczności sprawy, jak i towarzyszące powódkom znaczne poczucie krzywdy i subiektywne przekonanie co do zasadności zgłoszonych roszczeń.

Na oryginale właściwy podpis.